

ПРОПОЗИЦІЇ
Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та
Кримінального кодексу України щодо врегулювання процедури обміну
засуджених як військовополонених»

Ініціатори законопроекту:
Веніславський Ф.В. та група інших народних депутатів України
Реєстраційний номер 7436 від 06.06.2022
(до першого читання)

1. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України надає зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України щодо врегулювання процедури обміну засуджених як військовополонених» (реєстр. № 7436 від 06.06.2022, далі – законопроект).

2. Відповідно до пояснювальної записки, поданої до законопроекту, останній розроблено з метою удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства в частині врегулювання процедури обміну обвинувачених, засуджених як військовополонених.

Дійсно проблематика, висвітлена в законопроекті потребує комплексного врегулювання в умовах наростаючої збройної агресії Російської Федерації проти України.

Разом з тим, окремі норми вказаного законопроекту потребують доопрацювання.

Так, в нормах чинного законодавства наразі відсутнє визначення терміну «військовополонений», який використовується в законопроекті, при цьому в тексті відсутнє будь-яке визначення останнього.

Водночас, враховуючи те, що законопроект зачіпає права та інтереси згаданої категорії осіб, було б доцільно визначити, хто належить до зазначених осіб.

До прикладу, подібного роду питання щодо визначення терміну «військовополонений» вирішене за допомогою бланкетної норми в положеннях Закону України «Про оборону України» (далі – Закон), а саме в абзаці двадцять другому статті 9 Закону.

Крім того, абзацом другим пункту 1 розділу I законопроекту визначено, що особа, щодо якої прийнято рішення про обмін як військовополоненого — це будь-яка особа, що включена відповідним уповноваженим органом у список на обмін як військовополонений.

В свою чергу, статтею 4 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12.08.1949 (далі – Конвенція) визначено, що військовополоненими, у розумінні цієї Конвенції, є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до особового складу збройних сил сторони конфлікту,

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [58E2D9E7F900307B040000001C4D3300FB5D9B00](#)
Підписувач [Верещук Ірина Андріївна](#)
Дійсний з [10.11.2021](#) по [09.11.2023](#)

Міністерство з питань
реінтеграції тимчасово
окупованих територій України

22/11.1-3297-22 від 16.06.2022

а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил або членів інших ополчень та добровольчих загонів, зокрема членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо цю територію окуповано, за умови, що ці ополчення або добровольчі загони організовані в рухи опору та відповідають встановленим статтею умовам.

Разом з тим, в абзаці третьому пункту 2 та абзаці третьому пункту 3 розділу I законопроекту визначено, що якщо обмін підозрюваного як військовополоненого не відбудеться або якщо такий підозрюваний до закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності знову буде затриманий на території України у зв'язку з його участю у бойових діях, то прокурор або керівник прокуратури скасовує постанову про закриття кримінального провадження, або суд який постановив ухвалу про закриття кримінального провадження за клопотанням прокурора або керівника прокуратури скасовує таку ухвалу.

Слід зазначити, що відповідно до статті 83 Конвенції, під час вирішення питання про те, якими - судовими чи дисциплінарними - повинні бути процесуальні дії стосовно правопорушення, що, як стверджується, учинене військовополоненим, держава, що тримає в полоні, забезпечує таке становище, при якому компетентні органи виявляють якомога більшу поблажливість і вживають, по можливості, дисциплінарних, а не судових заходів.

Водночас, згідно з частиною п'ятою статті 119 Конвенції військовополонені, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування за злочин, що переслідується за обвинувальним актом, можуть бути затримані до закінчення суду, а якщо необхідно, то до завершення покарання. Таке саме положення застосовується й до військовополонених, засуджених за злочин, що переслідується за обвинувальним актом. Сторони конфлікту повідомляють одна одній прізвища будь-яких військовополонених, яких тримають під вартою до закінчення суду або до завершення покарання.

Крім того, Україна є стороною Конвенції про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26.11.1968, за якою строки давності не застосовуються до найтяжчих міжнародних злочинів, незалежно від часу їх скоєння, зокрема, до воєнних злочинів.

Статтею 6 Статуту Міжнародного воєнного трибуналу від 08.08.1945, визначено дії які є злочинами, підлягають юрисдикції Трибуналу та тягнуть за собою індивідуальну відповідальність.

Серед іншого, держави-учасники Конвенції про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства, мають вжити всіх необхідних заходів законодавчого та іншого характеру для видачі зазначених осіб, а також для забезпечення того, щоби строк давності або інші обмеження не застосовувалися до судового переслідування та покарання за згадані злочини.

Також, статтею 1 Європейської конвенції про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів від 25.01.1974 встановлено, що кожна договірنا держава зобов'язується вживати будь-яких

необхідних заходів з метою забезпечення незастосування строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироків у зв'язку з такими правопорушеннями настільки, наскільки вони підлягають покаранню відповідно до її внутрішнього права.

Стаття 29 Римського статуту міжнародного кримінального суду, юрисдикцію якого Україна визнала постановою Верховної Ради України від 04.02.2015 № 145-VIII «Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян», визначає, що для злочинів, які підпадають під юрисдикцію Суду, не встановлюється жодного строку давності.

Тож, з огляду на ці принципові підходи щодо строків давності, неприйнятним є сама ідея закриття кримінального провадження та звільнення від відбуття покарання осіб з числа військовополонених, які підозрюються, обвинувачуються або визнанні винними у вчиненні воєнних злочинів, особливо на території України та щодо громадян України. Натомість, слід здійснювати обмін військовополонених щодо яких немає інформації про вчинення ними воєнних чи інших міжнародних злочинів.

Також, в частині прийняття рішення щодо військовополонених авторській склад покладає ці повноваження на «відповідний уповноважений орган», при цьому, не визначаючи, який саме орган є уповноваженим, створюючи таким чином правову невизначеність при подальшій реалізації зазначених норм.

Жодним нормативно-правовим актом не встановлено строк, у який військовополонений може і має бути обміняний.

З огляду на це, вжиті в абзаці третьому пункту 2 та абзаці третьому пункту 3 розділу I законопроекту формулювання «якщо обмін підозрюваного як військовополоненого не відбудеться...» суперечить принципу юридичної визначеності.

В абзаці третьому пункту 2, абзаці третьому пункту 3 розділу I та абзаці п'ятому пункту 1 розділу II законопроекту вжито формулювання «знову буде затриманий на території України у зв'язку з його участю у бойових діях», при цьому залишається невирішеним питання можливості (а саме неможливості) аналогічної повторної процедури звільнення від відбування покарання після повторного затримання зазначеної особи.

Також, вбачається доцільним розглянути можливість включення особи до списку для обміну після відповідного рішення прокурора, а не навпаки, при цьому альтернативою у вирішенні зазначеного питання є встановлення винятків, за яких звільнення від відбування покарання не може бути застосоване з визначенням чіткого переліку злочинів.

Таким чином у прокурора з'являється дискреція, замість необхідності виконання імперативного рішення про обмін.

Враховуючи зазначене, пропонуємо відповідно до пункту 3 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» за наслідками розгляду законопроекту в першому читанні прийняти рішення про повернення законопроекту суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

**Віце-прем'єр-міністр України –
Міністр з питань реінтеграції тимчасово
окупованих територій України**

Ірина ВЕРЕЩУК

_____ 2022 р.